

СТУДІЇ З НАУК ПРО ЗЕМЛЮ

Вегера І.

магістрант II курсу

спеціальності 103 Науки про Землю

Науковий керівник – викл. Новицька С. Р.

СТРУКТУРА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЛАНОВЕЦЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Вступ. Сучасні процеси реформування відносин власності відображаються на характері використання природних та соціально-економічних ресурсів території. Реформа децентралізації створює нові фінансові та адміністративні можливості для раціонального використання місцевих природних ресурсів. Тернопільська область, характеризується найвищим потенціалом земельних ресурсів та продуктивних земель. Тому найбільш цінним ресурсом новостворених районів та об'єднаних територіальних громад буде земля. Оскільки земельні ресурси виступають основними засобами наповнення місцевих бюджетів, їх дослідження та аналіз є завжди актуальним та важливим науково-практичним завданням. Особливо актуальними такі дослідження є в адміністративних районах – основних об'єктах реформи децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Лановецький район розташований у північно-східній частині Тернопільської області. Межує на заході – зі Збарзьким, на півночі – з Шумським, на півдні – з Підволочиським районами Тернопільської області. По східній межі району проходить межа Тернопільської і Хмельницької областей. Адміністративний район має вигідне фізико-географічне положення. Він розташований у західній частині Правобережного лісостепу, у зоні ґрунтово-кліматичних умов, сприятливих для розвитку агропромислового комплексу. Лановецький район лежить у межах Подільської височини. Поверхня місцевості – горбисто-лісова рівнина. Більш круті схили горбів розміщені у долинах річок Буглівка (околиці сіл Буглів, Огризківці та Ванжулів) та Жиравка (околиці сіл Шили, Карначівка, Пахinya). Пологі горби – у долині річки Горині та її притоках. Клімат району помірно-континентальний, річна кількість опадів становить 600 мм за рік (70% випадає в теплий період). Термічний режим характеризується м'якою зимою із середніми температурами січня – 5,3°C і теплим літом з пересічною липневою температурою +18°C [2].

У структурі землекористування Лановецького району переважають землі сільськогосподарського призначення 86,5% [3]. Розораність району складає 70%, ліси займають 6%, пасовища, сіножаті і багаторічні насадження 15%, забудовані землі 5%, землі під водою і болотами 3% (рис. 1).

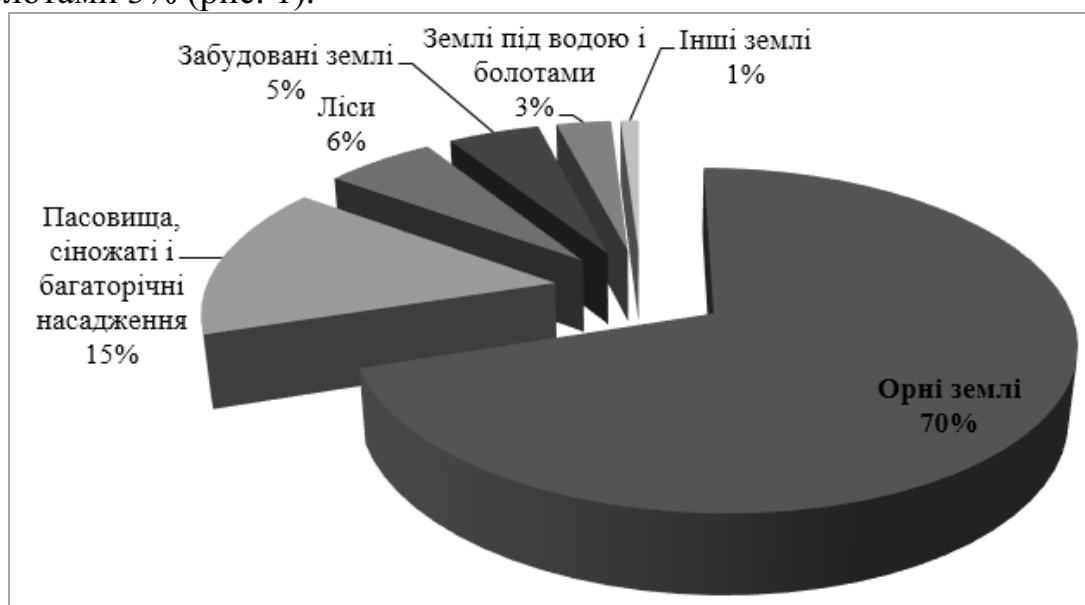

Рис. 1. Структура землекористування Лановецького району Тернопільської області

Виходячи із проаналізованої структури земельних угідь Лановецького району Тернопільської області, можна стверджувати про необхідність оптимізації структури землекористування досліджуваної території. Оптимальна ландшафтно-екологічна організація території передбачає обґрунтування такої територіальної диференціації функцій (на практиці – схеми угідь), за якої максимально повно реалізуються природні потенціали геосистем та виключені конфліктні ситуації між її функціональним використанням [5]. Оптимально організована територія має бути високопродуктивною, безконфліктною та естетично привабливою. Зважаючи на науково обґрунтоване співвідношення між природними і господарськими угіддями, 60% природних угідь необхідно екосистемі для підтримання динамічної рівноваги, виконання нею основних стабілізаційних, регенеративних функцій, для забезпечення належних природних умов життєдіяльності населення [1].

Аналіз територіальних відмінностей співвідношення природних та антропогенних земельних угідь Лановецького району показав значну їх диференціацію і відмінність від науково обґрунтованих норм (частка природних угідь менше 30%). Враховуючи основні засади концепції сталого розвитку нами розроблено оптимізаційну модель землекористування адміністративних утворень Лановецького

району (табл. 1), який знаходиться у зоні широколистяних лісів із нормативним показником лісистості – 23-40%. Запропонована модель враховує загальносвітові тенденції щодо співвідношення площ угідь під природною рослинністю та антропогенних земельних ділянок (60:40).

Таблиця 1

Оптимізаційна модель структури землекористування
Лановецького району Тернопільської області

Адміністративна одиниця	Орні землі (наявна/оптим).	Забудовані землі	Землі під водою та болотами	Землі під лісами (наявна/оптим).	Пасовища, сіножаті, б/н (наявна/оптим).	Частка природної рослинності (наявна/оптим).
Бурсуківська ОТГ	64 / 43	5,0	6,0	9 / 23	14 / 21	29 / 50
Лановецька ОТГ	72 / 44	4,0	2,0	5 / 25	15 / 23	22 / 50
Лановецький район	70 / 44	4,5	2,5	6 / 24	15 / 23	23,5 / 49,5

Враховуючи високу розораність (70%) Лановецького району, її в середньому необхідно скоротити на 26%. Зважаючи на особливості ландшафтів Лановеччини, реальне скорочення орних земель пропонуємо проводити за рахунок малопродуктивних, слабо- і середньоеродованих земель та земель в межах, так званих, водоохоронних зон. Частина земель такого типу з крутизною схилу більше 5° рекомендується під заліснення, що сприятиме зростанню лісистості території в середньому на 18%. Інша частина вилючених орних земель з крутизною схилів менше 5° підлягатиме залуженню, що дасть можливість довести частку пасовищ, сіножатей і багаторічних насаджень до 23%. Проведення таких оптимізаційних заходів сприятиме зростанню частки земель під природними угіддями в межах Лановецького району з 23,5% до 50%.

Таким чином, оптимізаційна структура землекористування територій Лановецького району включатиме: 44% – орних земель, 24% – лісів та лісовкритих площ, 23% – сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень, 4,5% – забудованих земель, 2,5% – земель під водою та болотами і 2% – інших земель (рис. 2).

В основу запропонованої моделі покладено принцип рівноваги та паритетного розвитку господарства. Це означає, що використання земельних та інших природних ресурсів і розвиток господарської (соціально-економічної) діяльності на досліджуваній території не повинні погіршувати якості довкілля і стану природних геосистем. Реалізувати такий підхід потрібно впродовж певного періоду часу, змінивши цільове призначення земель та організувавши їх ландшафтно-

адаптоване використання [4].

Оптимізаційні заходи передбачають покращення якості довкілля і формування екологічно безпечної системи природокористування в межах Лановецького району Тернопільської області.

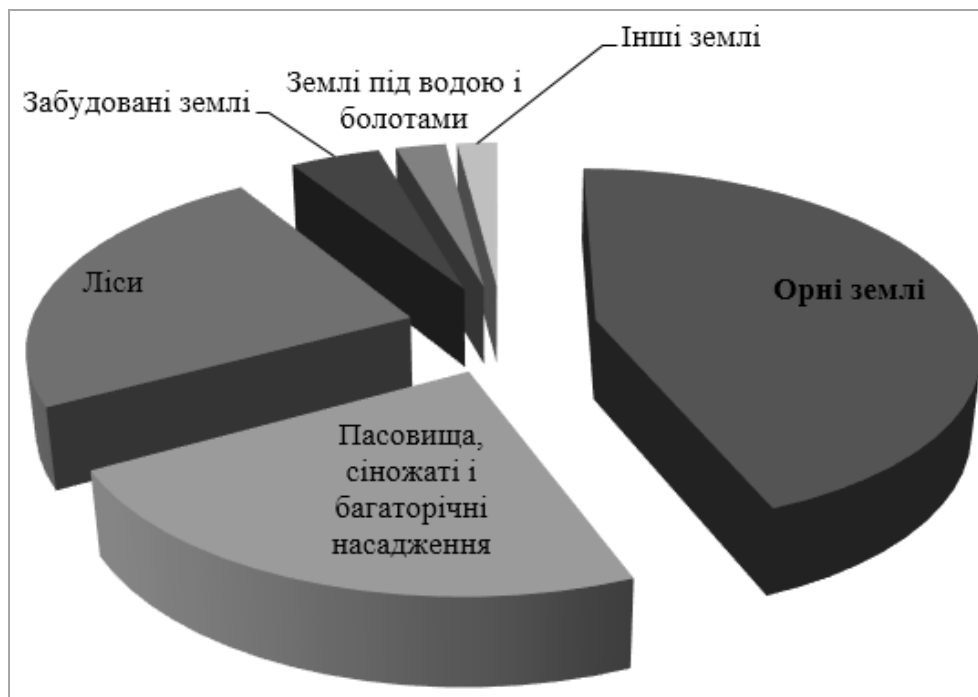

Рис. 2. Оптимізаційна структура землекористування Лановецького району Тернопільської області

Висновки. В ході проведеного дослідження встановлено, що частка природних угідь у новостворених об'єднаних територіальних громадах Лановецького району складає близько 22-29%. Для доведення структури земельних угідь району до оптимальних показників необхідно скоротити розораність на 26% та збільшити лісистість на 18%.

Список використаних джерел

1. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту місце і простір [Монографія у 2-х т.]. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет» Т.1. 2005. 431 с. Т.2. 2005. 503 с.
2. Інвестиційний паспорт Лановецького району Тернопільської області. Лановецька районна державна адміністрація, 2016. 16 с.
3. Матеріали звіту Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області (форма 6-зем) станом на 01.01.2016 р.
4. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі. За заг. ред. Проф. П.Г. Казьміра. Львів: СПОЛОМ, 2009. 254 с.
5. Царик Л. П. Природоохоронні пріоритети ландшафтно-екологічної оптимізації території Поділля. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. 2008. № 1 (23). С. 199-205.